

Column t.g.v. de presentatie van *Tijd vergist zich* van Els van Stalborch op 24/1/16 in Bilthoven

Lieve Els, geachte dames en heren,

Toen ik de bundel *Tijd vergist zich* had opgestuurd gekregen en doorgebladerd, was de meest logische consequentie meteen hollen naar de Literaire Boekhandel, bij mij om de hoek, aan de Lijnmarkt in Utrecht, om er de nieuwe Proust-vertaling van Martin de Haan en Rokus Hofstede te kopen: *Swanns kant op*. Als we willen weten hoe de tijd werkt, kunnen we het best de romancyclus *Op zoek naar de verloren tijd* van tijdspecialist Marcel Proust tot ons nemen. Maar misschien komen we er ook achter als we de nieuwe dichtbundel van Els van Stalborch aanschaffen. In deze column wil ik een eerste balans opmaken van wat tijd of de tijd behelst en vermag in *Tijd vergist zich*.

Zo maakt de dichter op p. 9 gewag van ‘soms een herinnering die zich vergist in tijd’. Maar op p. 44 in het gedicht ‘Reünie’ is het ‘Tijd die zich vergist’. Een nog duidelijker toespeling op Proust, want Els kent haar klassieken, is te lezen in het laatste, titelloze gedicht van de bundel, waar de eerste helft van de derde strofe luidt:

‘Hoe ik zocht naar wat verloren.
Hoe ik vond, tussen de scherven.’

Opvallend in de titel *Tijd vergist zich* is het ontbreken van het bepaald lidwoord *de*. Dit onbepaalde zorgt voor de suggestie van bescheidenheid. Alsof de dichter met dit universele thema niet alle tijd lijkt te willen claimen, maar een deel ervan. Verder is de titel tweeledig te interpreteren. Tijd vergist zich in de zin van: maakt een misrekening. En in de zin van: bezorgt zichzelf een gistende werking. Niettemin denk ik dat vooral de eerste betekenis wordt bedoeld.

Opvallend is ook de personificatie van de abstractie Tijd. Tijd doet en handelt. Het woordje *tijd* komt in de hele bundel van 64 pagina’s maar liefst 31 keer voor, bepaald en onbepaald, met en zonder lidwoord. Tijd doet en handelt, ‘de tijd zwijgt stil en duurt’, ‘aarzelend de tijd’ en ‘tijd verjaart’ en ‘Op een

oorspronkelijke dag bewoog de tijd een ogenblik en draaide om' en even verder in hetzelfde gedicht 'Tijd herstelde zich. Hij herstelde niet.' De tijd geeft ook een toestand aan: de tijd 'is', de tijd is bijvoorbeeld 'oneindig', 'ijzig'. 'De tijd van ouder en wijs' is de eerste regel van een gedicht dat de tijd lijkt te willen definiëren. 'De tijd van stiller en stil' begint de tweede strofe, de derde strofe opent met 'De tijd van terug en dichtbij', de vierde en laatste met 'De tijd van vrij en intens'.

De dichter spreekt in een gedicht van 'de huid van vergeten tijd'. En in het daaropvolgende lezen we: 'Ouder nu en rafelig de tijd'. Totdat er sprake is van 'versleten tijd'.

Behalve als subject fungeert tijd ook als object, zoals in de regels: 'Een kind speelt de tijd / als een bal in zijn hand.' En in het gedicht 'Afscheid van een huis' lezen we: 'Het huis draaide zich om en / ging de tijd terug.'

Maar laat ik de poëzie in afgeronde regels erbij betrekken. Ik wil u de laatste strofe voordragen van het gedicht 'Het Carillon' omdat ik daarin de combinatie van beelden zo mooi getroffen vind:

'De beiaardier bevaart zijn schip
de ruimte in en ik, een kind nog,
hoor het vliegeren van tijd
in meerstemmigheid.'

De tijd vliegert in meerstemmigheid. In heel hun complexiteit lopen beeld en geluid als het ware door elkaar heen. Met een mooi woord heet dat synesthesie. Van Dale definieert dat als de verbinding van twee begrippen uit twee verschillende zintuigssferen.

Geachte dames en heren, het moge duidelijk zijn: Koop en lees de bundel *Tijd vergist zich* van Els van Stalborch. Zijzelf heeft het, net als Marcel Proust, vaak bij het juiste eind waar het gaat om een van de raadselachtigste fenomenen van ons leven die ons leven mede vormen en bepalen: de tijd – in al zijn tegenstrijdigheid van statisch versus dynamisch. De dichter confronteert ons ermee en stemt ons tot nadenken. Het laatste gedicht van de bundel eindigt met deze strofe die mij bijzonder aanspreekt:

Ik weet wel
alles gaat voorbij
en niets kan blijven
maar het is niet altijd waar.

Die laatste regel is me uit het hart gegrepen: 'Maar het is niet altijd waar.' De tijd klopt niet altijd. Oftewel: Tijd vergist zich. Soms moeten dingen glashard ontkend worden. Poëzie is daar heel goed in.

Dank u wel.

Jan van der Haar